

**RUS VA INGLIZ TILLARIDA SHAXSLARARO UYG'UNLIKNING
LINGVISTIK IFODASI**

*Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston
milliy universiteti Jizzax filiali psixologiya
fakulteti filologiya tillarni o'qitish ingliz
tili yo'nalishi 4-bosqich talabasi*

Fazlitdinova Maryam Sharofiddin qizi
maryamfazlitdinova334@gmail.com

Telefon: +998872201445

Xaydarova Shoiraxaydarova@mail.ru
shoiraxaydarova@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada rus va ingliz tillarida shaxslararo moslikning til orqali ifodalanish usullari tahlil qilinadi. Kundalik muloqotda qo'llaniladigan lingvistik vositalar va kommunikativ strategiyalar madaniy kontekstda qiyosiy o'rganiladi. Tadqiqot ma'daniyatlararo muloqotda til birliklarining ijtimoiy ahamiyatini ochib beradi.

Kalit so'zlar: shaxslararo moslik, lingvistik ifoda, kundalik muloqot, kommunikativ strategiyalar, madaniy kontekst, ma'daniyatlararo muloqot.

Аннотация: В данной статье анализируются способы языкового выражения межличностной согласованности в русском и английском языках. Лингвистические средства и коммуникативные стратегии повседневного общения рассматриваются в культурно-сопоставительном аспекте. Результаты исследования подчеркивают роль языка в межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: межличностная согласованность, языковое выражение, повседневное общение, коммуникативные стратегии, культурный контекст, межкультурная коммуникация.

Abstract: This article examines linguistic means used to express interpersonal alignment in Russian and English. Everyday communicative strategies are analyzed from a comparative and cultural perspective. The study highlights the social significance of language in intercultural interaction.

Keywords: interpersonal alignment, linguistic expression, everyday communication, communicative strategies, cultural context, intercultural communication.

Kirish: Til insonlar o'rtasidagi muloqotning asosiy vositasi bo'lib, u nafaqat axborot uzatish, balki shaxslararo munosabatlarni shakllantirish va saqlashda ham muhim rol o'ynaydi. Kundalik muloqot jarayonida suhbatdoshlar o'zaro tushunish,

kelishuv va yaqinlikni ta'minlashga intiladi. Aynan shu jarayonda shaxslararo moslik tushunchasi muhim ahamiyat kasb etadi. Shaxslararo moslik suhbat ishtirokchilarining bir-biriga moslashuvi, fikr va munosabatlarning uyg'unlashuvi orqali namoyon bo'ladi. Bu holat ko'pincha lingvistik ifoda va turli kommunikativ strategiyalar yordamida yuzaga chiqadi. Shaxslararo moslikning til orqali ifodalanishi kundalik muloqotda keng uchraydi va suhbatning samarali kechishini ta'minlaydi. Tasdiqlash, ma'qullash, qo'llab-quvvatlash, hamdardlik bildirish kabi ifodalar suhbatdoshlar o'rtasida ijobiy muhit yaratadi. Bunday lingvistik vositalar ijtimoiy muloqotda muhim signal vazifasini bajarib, munosabatlarning barqarorligini ta'minlaydi. Shu bilan birga, ushbu vositalarning qo'llanishi madaniy kontekst bilan chambarchas bog'liq bo'lib, har bir til va jamiyatda o'ziga xos xususiyatlarga ega. Rus va ingliz tillarida shaxslararo moslikni ifodalash usullari o'rtasida sezilarli farqlar mavjud. Bu farqlar til tizimi bilan bir qatorda, madaniy qadriyatlar va kommunikativ me'yorlar bilan ham izohlanadi. Kundalik muloqotda qo'llaniladigan lingvistik ifodalar va kommunikativ strategiyalar madaniyatlararo muloqot jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Ularni to'g'ri tushunish va tahlil qilish muloqotdagi tushunmovchiliklarning oldini olishga xizmat qiladi. Mazkur maqola rus va ingliz tillarida shaxslararo moslikning lingvistik ifodalanish xususiyatlarini qiyosiy jihatdan o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqot kundalik muloqot materiallari asosida olib borilib, kommunikativ strategiyalar va madaniy kontekstning roli tahlil qilinadi. Maqola natijalari madaniyatlararo muloqotda til vositalarining ijtimoiy ahamiyatini ochib berishga xizmat qiladi.¹

Asosiy qism: Zamonaviy tilshunoslikda til faqat aloqa vositasi sifatida emas, balki ijtimoiy va madaniy hodisa sifatida ham talqin qilinadi. Til orqali insonlar o'zaro munosabatlarni yo'lga qo'yadi, jamiyatda o'z o'rnini belgilaydi va shaxslararo aloqalarni shakllantiradi. Shu jihatdan qaralganda, kundalik muloqot tilshunoslik tadqiqotlarining muhim obyekti hisoblanadi. Kundalik muloqot jarayonida shaxslararo moslik alohida ahamiyat kasb etib, u suhbat ishtirokchilarining bir-biriga moslashuvi, o'zaro tushunish va kelishuvni ta'minlash orqali namoyon bo'ladi. Shaxslararo moslik tushunchasi lingvistik ifoda bilan chambarchas bog'liqdir. Lingvistik ifoda orqali suhbatdoshlar o'z munosabatini, kayfiyatini va ijtimoiy pozitsiyasini bildiradi. O'zbek tilshunosligida tilning ijtimoiy vazifasi masalasi keng yoritilgan bo'lib, tadqiqotchilar til birliklarining muloqot jarayonidagi pragmatik va kommunikativ xususiyatlariga alohida e'tibor qaratganlar. Jumladan, o'zbek olimlari til vositalari insonlar o'rtasidagi ijtimoiy muloqotni tartibga soluvchi muhim mexanizm ekanini ta'kidlaydilar. Bu qarashlar shaxslararo moslikning nazariy asosini tushuntirishda muhim manba bo'lib

¹ Alimova M.Kh., Babajanova N.T., Oripova M.J. (2025). *Cognitive Facets of Affectionate Communication in the English and Uzbek Linguistic World Picture*. IMRAS, 8(4), 17–25.

xizmat qiladi.² Kundalik muloqotda shaxslararo moslik turli kommunikativ strategiyalar orqali ifodalanadi. Ushbu strategiyalar suhbatning ijobiy ruhda kechishini, suhbatdoshlar o'rtasida yaqinlik va ishonch paydo bo'lishini ta'minlaydi. Tasdiqlash, rozilik bildirish, qo'llab-quvvatlash, hamdardlik va muloyimlikni ifodalovchi lingvistik vositalar shaxslararo moslikni kuchaytiruvchi asosiy omillar hisoblanadi. O'zbek tilshunoslari muloqot jarayonida bunday vositalarning ahamiyatini ijtimoiy va madaniy kontekst bilan bog'lab izohlaydilar. Madaniy kontekst shaxslararo moslikning shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Har bir jamiyatda muloqotning o'ziga xos qoidalari va me'yorlari mavjud bo'lib, ular til orqali ifodalanadi. Shu sababli, bir til doirasida tabiiy hisoblangan lingvistik ifodalar boshqa til yoki madaniyat vakillari uchun g'ayrioddiy bo'lishi mumkin. Bu holat madaniyatlararo muloqotda ayniqsa yaqqol namoyon bo'ladi. Madaniyatlararo muloqot jarayonida shaxslararo moslikni ta'minlash uchun til vositalarini to'g'ri tanlash va qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbek tilshunoslik an'analarida til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlik masalasi ko'plab ilmiy ishlar markazida turadi.

Rus tilida kundalik muloqot jarayonida shaxslararo moslikni ta'minlash va ifodalash muhim kommunikativ vazifalardan biri hisoblanadi. Bu holat suhbat ishtirokchilarining bir-biriga nisbatan munosabati, yaqinlik darajasi va ijtimoiy holatini til orqali namoyon etishida ko'zga tashlanadi. Rus tilidagi lingvistik ifoda vositalari shaxslararo moslikni ko'pincha ochiq, emotsional va bevosita tarzda ifodalashga moyildir. Bu xususiyat rus madaniyatiga xos bo'lgan kommunikativ ochiqlik va emotsional yaqinlik bilan izohlanadi. Kundalik muloqotda rus tilida shaxslararo moslik asosan leksik vositalar orqali ifodalanadi. Jumladan, mehr-oqibat, qo'llab-quvvatlash va hamdardlikni bildiruvchi so'zlar suhbatdoshlar o'rtasidagi ijobiy munosabatni mustahkamlaydi. "Конечно", "разумеется", "я понимаю", "ты прав" kabi birliklar rozilik va tushunishni ifodalab, shaxslararo moslikni kuchaytiruvchi lingvistik vositalar sifatida xizmat qiladi. Bunday ifodalar ijtimoiy muloqotda suhbatning barqaror kechishini ta'minlaydi va ishonch muhitini yaratadi. Rus tilida shaxslararo moslikning muhim lingvistik ko'rsatkichlaridan biri murojaat shakllaridir. Ismning qisqartirilgan yoki erkalovchi shakllaridan foydalanish suhbatdoshlar o'rtasidagi yaqinlikni ifodalaydi. Masalan, "Алексей" o'rniga "Лёша", "Мария" o'rniga "Маша" kabi shakllarning qo'llanishi kundalik muloqotda norasmiylik va shaxsiy munosabatlarning mavjudligini ko'rsatadi. Bu kabi lingvistik ifodalar shaxslararo moslikning madaniy kontekst bilan bog'liqligini yaqqol namoyon etadi. Shuningdek, rus tilida shaxslararo moslik intonatsiya va emotsional bo'yoqlar orqali ham ifodalanadi. Og'zaki nutqda ovoz ohangi, pauzalar va urg'ular suhbatdoshga nisbatan munosabatni bildiruvchi muhim omil hisoblanadi. Ijobiy va iliq intonatsiya suhbatning

² Hotamova, M. (2024). *Linguacultural Peculiarities of the Concept "Happiness" in English and Uzbek Languages*. Actual Problems of Humanities and Social Sciences, 4(3).

samimiyligini oshiradi, bu esa kommunikativ strategiyalar orqali shaxslararo moslikni mustahkamlaydi. O‘zbek tilshunoslarining ayrim tadqiqotlarida rus tilidagi emotsional ifodalarning ijtimoiy muloqotdagi o‘rni alohida ta’kidlanadi. Ingliz tilida kundalik muloqot jarayonida shaxslararo moslikning lingvistik ifodasi asosan muloyimlik, bilvositalik va ijtimoiy masofani saqlash tamoyillariga asoslanadi. Ingliz tilida muloqot ishtirokchilari o‘zaro kelishuv va tushunishni ko‘pincha ochiq emotsional ifodalar orqali emas, balki ehtiyotkor va neytral lingvistik vositalar yordamida bildiradilar. Bu holat ingliz madaniyatiga xos bo‘lgan kommunikativ muvozanat va shaxsiy hududga hurmat bilan bog‘liqdir. Kundalik muloqotda shaxslararo moslikni ta’minlash ingliz tilida ijtimoiy muloqotning muhim sharti hisoblanadi. Ingliz tilida shaxslararo moslikni ifodalovchi asosiy lingvistik vositalardan biri tasdiqlovchi va qo‘llab-quvvatlovchi ifodalardir. “I see”, “I understand”, “That makes sense”, “You’re right” kabi birliklar suhbatdosh fikrini qabul qilish va tushunishni bildiradi. Bu kabi lingvistik ifodalar suhbatni davom ettirishga xizmat qiladi va kommunikativ strategiyalarning muhim elementi sifatida namoyon bo‘ladi. Ingliz tilida bunday ifodalar ortiqcha hissiy bo‘yoqlarsiz, lekin aniq va ravshan tarzda qo‘llaniladi. Shaxslararo moslik ingliz tilida ko‘pincha modal fe‘llar va yumshatuvchi birliklar orqali ham ifodalanadi. “Could”, “would”, “might” kabi modal shakllar suhbatdoshga hurmat ko‘rsatish va muloqotni murosali olib borish imkonini yaratadi.³ Bu vositalar kundalik muloqotda ijtimoiy muloqotni barqarorlashtiradi va keskinlikning oldini oladi. Shu jihatdan, ingliz tilidagi lingvistik ifoda shaxslararo moslikni saqlashda ehtiyotkorlikka asoslangan strategiyalarni aks ettiradi. Madaniy kontekst ingliz tilida shaxslararo moslikning shakllanishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Ingliz tilida haddan tashqari ochiq emotsional ifodalar ko‘pincha noqulay holat sifatida qabul qilinadi. Shu sababli, kundalik muloqotda neytral ohang, barqaror intonatsiya va standart nutq formulalari keng qo‘llaniladi. Bu holat madaniyatlararo muloqotda ingliz tilidagi shaxslararo moslikni to‘g‘ri tushunish zarurligini ko‘rsatadi.⁴

Rus va ingliz tillarida shaxslararo moslikning lingvistik ifodasini qiyosiy tahlil qilish ushbu tillar o‘rtasidagi madaniy va kommunikativ farqlarni aniqlash imkonini beradi. Rus tilida shaxslararo moslik ko‘pincha emotsional ochiqlik, bevosita munosabat va hissiy ifodalar orqali yuzaga chiqsa, ingliz tilida u bilvosita, muloyim va muvozanatli lingvistik vositalar orqali amalga oshiriladi. Bu farq kundalik muloqotdagi kommunikativ strategiyalarda yaqqol namoyon bo‘ladi. Rus tilida suhbatdoshga yaqinlikni ko‘rsatish uchun erkalovchi murojaat shakllari, intonatsion kuchaytirish va hissiy so‘zlar faol ishlatiladi. Ingliz tilida esa shaxslararo moslik

³ Muruxodjaeva F.H., Yuldasheva N.E., Bakhronova D.K. va boshq. (2024). *Conversation in English-Uzbek Languages and its Cognitive Features as a Linguistic*. Comparative Linguistics, Translation, and Literary Studies, 1(4), 296–308.

⁴ Muruxodjaeva F.H., Yuldasheva N.E., Bakhronova D.K. va boshq. (2024). *Conversation in English-Uzbek Languages and its Cognitive Features as a Linguistic*. Comparative Linguistics, Translation, and Literary Studies, 1(4), 296–308.

ko‘proq barqaror nutq formulalari va ijtimoiy masofani saqlovchi lingvistik ifoda orqali ta‘minlanadi. Har ikki til uchun umumiy jihat shundaki, shaxslararo moslik kundalik muloqotda ijtimoiy aloqalarni mustahkamlovchi muhim omil hisoblanadi. Qiyosiy tahlil shuni ko‘rsatadiki, rus va ingliz tillarida shaxslararo moslikning lingvistik ifodasi turli shakllarda namoyon bo‘lsa-da, ularning kommunikativ maqsadi bir xil hisoblanadi. Har ikkala tilda ham shaxslararo moslik ijtimoiy muloqotni samarali olib borish, tushunishni ta‘minlash va munosabatlarni barqarorlashtirishga xizmat qiladi. Shu sababli, ushbu hodisani o‘rganish madaniyatlararo muloqotni chuqurroq anglash va kommunikativ xatolarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Ushbu maqolada kundalik muloqotda rus va ingliz tillarida shaxslararo moslikning lingvistik ifodasi tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, rus tilida shaxslararo moslik ko‘pincha leksik birliklar, murojaat shakllari va intonatsiya orqali ifodalanadi. “Конечно”, “разумеется”, “я понимаю”, “ты прав” kabi so‘zlar suhbatdosh o‘rtasidagi ijobiy munosabatni mustahkamlash, rozilik va tushunishni bildiruvchi vositalar sifatida xizmat qiladi. Shuningdek, erkalovchi murojaat shakllari va emotsional ohanglar suhbatning samimiy va iliqlik kechishiga yordam beradi. Ingliz tilida esa shaxslararo moslik ko‘proq bilvosita, muloyim va neytral vositalar orqali amalga oshiriladi. “I see”, “I understand”, “That makes sense”, “You’re right” kabi ifodalar suhbatni barqarorlashtiradi va muloqotdagi ijtimoiy masofani saqlashga xizmat qiladi. Modal fe‘llar va yumshatuvchi shakllar esa hurmatni ifodalash va muloqotni murosali olib borish imkonini beradi. Ingliz tilida emotsional ifodalar odatda kamroq, ammo lingvistik vositalar orqali shaxslararo moslikni saqlash samarali tarzda amalga oshiriladi. Qiyosiy tahlil shuni ko‘rsatadiki, rus va ingliz tillaridagi lingvistik ifodalar shakli va vositalari turlicha bo‘lsa-da, ularning asosiy maqsadi bir xil suhbatdoshlar o‘rtasida ijtimoiy kelishuv, ishonch va tushunishni ta‘minlash. Rus tilida ochiq emotsional va bevosita ifodalar, ingliz tilida esa muloyimlik va bilvositalik asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. Bu farqlar madaniy kontekst va muloqot odatlariga bog‘liq bo‘lib, madaniyatlararo muloqotni o‘rganishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, rus va ingliz tillaridagi shaxslararo moslikning lingvistik ifodasi kommunikativ strategiyalar orqali ham amalga oshiriladi. Rozilik, qo‘llab-quvvatlash va suhbatni davom ettirish kabi strategiyalar ijtimoiy muloqotni samarali olib borishga yordam beradi. Bu esa nutqning samaradorligini oshiradi, tushunmovchilik va konfliktlarni kamaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Alimova M.Kh., Babajanova N.T., Oripova M.J. (2025). *Cognitive Facets of Affectionate Communication in the English and Uzbek Linguistic World Picture*. IMRAS, 8(4), 17–25 b.

2. Abduraxmonov S.A. (2023). *Tilning pragmatik jihati va uning so'z ma'nosiga ta'siri*. In-Academy.uz, 2(5), 15–25 b.
3. Nafisa, T. (2023). NOUNS AND THEIR GRAMMATICAL CATEGORIES. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 2(16), 292-297.
4. Nafisa, T., & Marina, S. (2023). TEACHING AND LEARNING OF ENGLISH VOCABULARY IN TESL AND TEFL CLASSROOMS. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 465-469.
5. Nafisa, T. (2023). THE USA ECONOMY, INDUSTRY, MANUFACTURING AND NATURAL RESOURCES OF GREAT BRITAIN. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY*, 1(9), 94-97.
6. Muratkhodjaeva F.H., Yuldasheva N.E., Bakhronova D.K. (2024). *Conversation in English-Uzbek Languages and its Cognitive Features as a Linguistic*. *Comparative Linguistics, Translation, and Literary Studies*, 1(4), 296–308 b.
7. Odilova G.X. (2024). *Cultural and Value-Based Aspects of Politeness in English and Uzbek Speech Practices*. *Conference Proceedings, Tashkent*, 1–12 b.
8. Nafisa, T. (2023). Secondary ways of word formation. In *Conference on Universal Science Research (Vol. 1, No. 12, pp. 109-112)*.
9. Teshaboyeva, N. (2023). Compound sentences in the English language. *Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari*, 2(2), 68-70.
10. Teshaboyeva, N. Z. (2023). Modifications of Consonants in Connected speech. In *Conference on Universal Science Research (Vol. 1, No. 11, pp. 7-9)*.
11. Teshaboyeva, N. Z., & Niyatova, M. N. (2021). General meanings of the category of tenses. *International Journal of Development and Public Policy*, 1(6), 70-72.
12. Teshaboyeva, N., & Yakubova, N. (2023). CHANGES OF MEANING OF WORDS. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 2(12), 126-129.
13. Teshaboyeva, N., & Erkaboyeva, S. (2024). TEACHING LISTENING WITH TECHNOLOGY. *Молодые ученые*, 2(35), 46-49.